

فرش دستباف ایران، چشم‌انداز، چالش‌ها و راهکارهای برون‌رفت از رکود

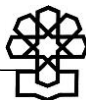
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۵۲۵۱
دی‌ماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	جایگاه فرش دستباف
۴	جایگاه فرش دستباف در قانون
۷	جایگاه فرش دستباف در اقتصاد ملی
۱۴	عوامل تأثیرگذار بر تقاضای فرش دستباف ایران
۱۶	شناسایی و اولویت‌بندی بازارهای هدف صادرات فرش دستباف
۱۷	چشم‌انداز فرش دستباف؛ بایدها و نبایدها
۲۰	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۲۳	منابع و مأخذ

فرش دستباف ایران، چشم‌انداز، چالش‌ها و راهکارهای برون‌رفت از رکود

چکیده

هدف این گزارش، بررسی شرایط موجود، چالش‌ها، فرصت‌ها و راهکارهای برون‌رفت از رکود در صنعت فرش دستباف کشور است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد، سهم صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی ایران طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۲ روند کاهشی داشته، البته بخش عمده‌ای از این کاهش سهم، ناشی از افزایش صادرات سایر محصولات غیرنفتی (غیر از فرش دستباف) می‌باشد.

از طرفی، روند تغییرات ارزش صادرات فرش دستباف بجز در دوره ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ که روند صعودی داشته، در بقیه دوره مورد بررسی یعنی در بازه سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۲ روند نزولی داشته است. البته این نکته حائز اهمیت است که این روند با توجه به شدت گرفتن شرایط تحریم و محدودیت‌های دسترسی به بازارهای مالی بین‌المللی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ با وجود افزایش سرمایه‌گذاری تقریباً دو برابری در کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر در صنعت فرش دستباف طی همین دوره، قابل توجیه است.

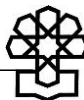
بازارهای دارای اولویت بالاتر برای صادرات فرش دستباف ایران براساس شاخص‌های: رشد واردات، درآمد سرانه، رشد جمعیتی، ثبات سیاسی و اقتصادی، موانع تعرفه‌ای و فاصله جغرافیایی به ترتیب آمریکا، امارات، آلمان، قطر و ایتالیا در گروه اولویت اول تعیین شده‌اند.

عمده مشکلات صنعت فرش دستباف کشور به دو دسته کلی؛ چالش‌های بالادستی (کلان) و درون‌بخشی (عملیاتی) تقسیم می‌گردد. چالش‌های بالادستی به نبود یک برنامه راهبردی مشخص تحت نظر یک متولی واحد با ضمانت‌های اجرایی لازم در یک بازه زمانبندی شده اشاره دارد و چالش‌های درون‌بخشی به مشکلات عملیاتی از فرایند تولید و عرضه یعنی تأمین مواد اولیه، تولید فرش تا توزیع و بازاریابی و فروش را شامل می‌شود. پیشنهاد می‌شود تدوین طرح جامع فرش دستباف با دو رویکرد میان‌مدت و بلندمدت توسط نهادهای ذیربط به‌خصوص وزارت جهاد کشاورزی به‌عنوان متولی سیاستگذاری در حوزه تجارت مواد اولیه اعم از تولید، صادرات و واردات مواد اولیه مصرفی فرش دستباف مانند ابریشم، پشم، پنبه و... و وزارت صنعت، معدن و تجارت با محوریت مرکز ملی فرش به‌عنوان متولی واحد اجرایی با وظیفه سیاستگذاری در حوزه فرش دستباف از تولید تا صادرات و فروش و با مشارکت واقعی بخش خصوصی مانند تشکل‌ها، اتحادیه‌های فرش دستباف و شرکت سهامی فرش ایران و با پیش‌بینی ضمانت‌های اجرایی لازم برای آن، در قالب یک کارگروه مشترک انجام شود.

مقدمه

تولید فرش دستباف ایران از ابتدایی‌ترین مراحل تولید تا رسیدن به‌دست مصرف‌کننده، حدود ۳۰ فرصت شغلی را در خود جای می‌دهد،^۱ این صنعت به‌لحاظ حجم اشتغال جزء صنایع دارای بیشترین حجم است. هزینه‌های ایجاد اشتغال در صنعت فرش دستباف

۱. فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش هنر»، بررسی جایگاه فرش در اقتصاد ملی و نقش آن در ایجاد اشتغال و تولید ملی، دکتر فرزانه چاووش باشی، تابستان ۱۳۹۲.

یک‌دهم میزان متوسط هزینه ایجاد اشتغال در صنعت است.^۱ همچنین این صنعت به دلیل ارزش افزوده بالا، ارزش صادراتی و کسب درآمد ارزی، باعث افزایش درآمد ملی کشور می‌گردد.

با توجه به مزایایی که رونق و توسعه این صنعت برای اقتصاد کشور دارد، لزوم توجه به آن و رفع مشکلات این صنعت باید به‌عنوان یکی از اولویت‌ها در تصمیمات سیاستگذاران قرار گیرد. لذا جهت شناسایی مشکلات مربوط به صنعت فرش دستباف و ارائه راهکارهای مناسب، در این گزارش ابتدا جایگاه فرش دستباف ایرانی از دو منظر قانون و اقتصاد ملی و براساس دو شاخص صادرات و اشتغال مورد بررسی قرار گرفته و پس از بررسی عوامل تأثیرگذار بر تقاضای فرش دستباف ایران با هدف شناسایی و اولویت‌بندی بازارهای هدف در بخش بعدی چالش‌ها و مشکلات صنعت فرش دستباف ایرانی در دو قالب کلان و درون‌بخشی مورد بررسی قرار گرفته است. در انتها نیز جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و پیشنهادها ارائه شده است.

جایگاه فرش دستباف

فرش به‌عنوان یکی از محصولات صنایع دستی ایران، جایگاه مهمی در اقتصاد ایران به‌ویژه در صادرات غیرنفتی ایران دارد به نحوی که هویت این محصول با نام ایران در بازارهای بین‌المللی عجین شده است. با این حال و صرف‌نظر از تجربه چند صد ساله تولید این محصول در کشور، در حدود سه دهه اخیر و به‌واسطه جهانی شدن بازارها و گسترش

۱. مصاحبه مجله پژوهش هنر، چشم‌انداز فرش دستباف، محمدباقر عالیخانی، ۱۳۹۲.

تجارت بین‌المللی، کشورهای دیگری به تولید این محصول روی آورده‌اند و خواهان سهمی از بازار جهانی این محصول شده‌اند که بالطبع باعث کاهش سهم بازار ایران به‌عنوان رهبر بازار جهانی این محصول شده و موجب گردیده جایگاه فرش دستباف ایران در دنیا دچار تزلزل شود. به‌منظور بررسی و آسیب‌شناسی این موضوع، در ادامه جایگاه فرش دستباف ایران در دو حوزه مؤثر در سیاستگذاری یعنی قانون و اقتصاد ملی مورد بررسی قرار گرفته است.

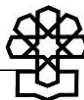
جایگاه فرش دستباف در قانون

با توجه به ادغام وزارت صنایع و معادن با وزارت بازرگانی به‌موجب ماده (۵۳) قانون برنامه پنجم توسعه و آماده نشدن لایحه وظایف و اختیارات وزارت صنعت، معدن و تجارت، لاجرم جایگاه قانونی فرش دستباف را باید در قانون تشکیل وزارت بازرگانی مصوب ۱۳۵۳/۴/۲۴ دنبال کرد.^۱

به‌موجب ماده (۲) قانون تشکیل وزارت بازرگانی،^۲ شرکت سهامی فرش ایران در زیرمجموعه وزارت بازرگانی تعریف گردیده و سیاستگذاری در زمینه تجارت داخلی و خارجی فرش، تابع سیاستگذاری‌های وزارت بازرگانی بوده است که در حال حاضر با ادغام این دو وزارتخانه متولی سیاستگذاری در امور تولید و تجارت فرش به‌خصوص فرش دستباف وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد. شایان ذکر است که شرکت سهامی فرش

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس، قانون برنامه پنجم توسعه، (۱۳۹۴-۱۳۹۰).

۲. اساسنامه تشکیل وزارت بازرگانی.

ایران از سال ۱۳۱۴ تا ۱۳۹۲ به‌عنوان شرکت دولتی و در سال ۱۳۹۲ به بانک تجارت واگذار شده است. در حال حاضر هدف اصلی این شرکت خصوصی، ترویج صنعت فرش‌بافی و سایر صنایع کوچک دستی به‌وسیله ایجاد کارگاه‌ها و دادن سفارش به صنعتگران و انجام کلیه عملیات مربوط به آنها و همچنین بازرگانی در داخل و خارج و ارائه مشاوره به فعالان حوزه فرش در کشور می‌باشد. وظایف و مأموریت اصلی این شرکت شامل خرید مواد خام و تبدیل آن به مواد مصرفی در مصارف قالبی، تولید انواع قالی، توزیع، انبارداری و ارزیابی قالی‌های تولید شده، بازاریابی و فروش و عرضه آن به بازارهای داخلی و خارجی است.^۱

به‌موجب قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۹۱/۱۱/۲۴ سیاستگذاری در حوزه تجارت مواد اولیه اعم از صادرات و واردات و تولیدات مرتبط با فرش دستباف مانند ابریشم، پشم، پنبه و... به وزارت جهاد کشاورزی منتقل شده اما سیاستگذاری در زمینه فرش دستباف و صادرات و واردات آن در حوزه وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد.

براساس مصوبه شورای عالی اداری به شماره ۱۹۰۱/۵۱۶۹ مورخ ۱۳۸۲/۱/۲۰ همه امور مربوط به سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت، هدایت و حمایت صنعت فرش دستباف، امور تحقیقاتی و پژوهشی مربوط به آن و تهیه ضوابط و الزامات فنی تولید و صادرات و اقدامات حمایتی مربوط به آن از کلیه دستگاه‌های دولتی جدا و در حوزه مرکزی وزارت بازرگانی با عنوان «مرکز ملی فرش ایران» تجمیع شد.^۲

۱. شرکت سهامی فرش ایران، <http://www.irancarpet.ir>

۲. مرکز ملی فرش ایران، <http://www.incc.ir>

مرکز ملی فرش ایران به‌عنوان یک نهاد دولتی حاکمیتی در حال حاضر زیرمجموعه وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار دارد.

وظایف مرکز ملی فرش ایران به‌عنوان متولی امور حاکمیتی در زمینه صنعت فرش کشور عبارتند از:

۱. برنامه‌ریزی، سیاستگذاری، هدایت، حمایت و نظارت به‌منظور:

الف) ساماندهی امور مربوط به تأمین مواد اولیه مرغوب تولید و تجارت فرش دستباف.

ب) رقابت‌پذیری، ایجاد تقاضای جدید و ترویج فرهنگ سفارش‌پذیری برای فرش دستباف در بازارهای جهانی با حفظ اصالت‌های آن و پیشنهاد قوانین و مقررات تشویقی در این حوزه.

ج) حفظ، احیا و ارتقای جنبه‌های هنری و فرهنگی فرش دستباف.

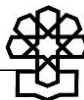
۲. انجام مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با هنر - صنعت فرش دستباف به‌منظور شناسایی مشکلات موجود و ارائه راه‌حل‌های مناسب در حوزه‌های مواد اولیه، تولید و تجارت با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود.

۳. سیاستگذاری، بسترسازی و نظارت بر اجرای برنامه‌های آموزشی فرش دستباف از طریق بهره‌مندی از مراکز آموزشی موجود و حمایت از تبدیل ظرفیت‌های بالقوه به بالفعل.

۴. شناخت نقاط ضعف و قوت، فرصت‌ها و تهدیدها درباره مسائل فنی، هنری، اجرایی، اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی هنر - صنعت فرش دستباف ایران با تکیه بر رویکرد علمی و پژوهشی و اصالت‌های تاریخی و فرهنگی آن.

۵. بسترسازی و فراهم کردن زمینه‌های لازم جهت ایجاد، توسعه و تقویت تشکل‌های صنفی و مدنی در سطوح منطقه‌ای و ملی.

۶. تهیه و تدوین و پیشنهاد لوایح، مقررات و دستورالعمل‌های اجرایی مورد نیاز به‌منظور بهبود و اصلاح وضعیت هنر - صنعت فرش دستباف.
۷. حمایت از بافندگان، تولیدکنندگان، بازرگانان و نیروهای خلاق و نوآور در هنر - صنعت فرش دستباف.
۸. توسعه همه‌جانبه اطلاع‌رسانی تخصصی و کاربردی از طریق تهیه، تدوین و انتشار کتب، مقالات نشریات و بانک‌های اطلاعاتی با استفاده از فناوری اطلاعات.
۹. برگزاری و یا مشارکت در نمایشگاه‌ها، مجامع، جشنواره‌ها و همایش‌های علمی در داخل و خارج کشور و فراهم کردن زمینه‌های لازم برای فعالیت بخش خصوصی در این عرصه.
۱۰. انجام فعالیت‌های تبلیغاتی به‌منظور شناساندن ابعاد مختلف فرش دستباف با استفاده از رسانه‌های مختلف و بسترسازی به‌منظور فعال شدن بخش‌های خصوصی.
۱۱. برنامه‌ریزی و سیاستگذاری به‌منظور بازاریابی و توسعه بازارهای موجود در سطح بازارهای داخلی و خارجی برای فرش دستباف.

جایگاه فرش دستباف در اقتصاد ملی

نقش فرش دستباف ایرانی در اقتصاد ایران به‌خصوص خانوارهای روستایی قدمت دیرینه‌ای دارد. از آنجا که هزینه مواد اولیه تنها ۲۰ درصد از مبلغ فرش را تشکیل می‌دهد و ۸۰ درصد مابقی هزینه طرح، برند و کار است،^۱ فرش به‌عنوان محصولی با ارزش‌افزوده نسبتاً

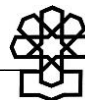
بالا که می‌تواند به تقویت اقتصاد ملی کمک کند، معرفی می‌گردد. به‌منظور شناخت واقعی از جایگاه فرش دستباف در اقتصاد ملی، وضعیت فرش دستباف براساس دو شاخص صادرات و اشتغال مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف) صادرات

بررسی روند صادرات فرش دستباف نشان می‌دهد که سهم صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی در سال‌های بعد از برنامه اول توسعه تاکنون رو به کاهش بوده، به‌طوری که از متوسط سهم ۳۸/۴ درصد برنامه اول توسعه به سهم ۱/۱ درصد در سال ۱۳۹۲ رسید. جدول ۱ و نمودار ۱ به‌ترتیب سهم صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی ایران طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۲ و روند تغییرات در طی دوره مورد مطالعه را نمایش می‌دهد. نکته حائز اهمیت آن است که باوجود افزایش ارزش صادرات فرش دستباف در دوره سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰، سهم آن از صادرات غیرنفتی به‌دلیل افزایش ارزش این صادرات کاهش پیدا کرد.

جدول ۱. سهم صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی ایران طی سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۹۲

سال	صادرات غیرنفتی (میلیون دلار)	نرخ رشد (درصد)	صادرات فرش دستباف (میلیون دلار)	نرخ رشد (درصد)	ارزش وزنی صادرات فرش دستباف (هزار تن)	نرخ رشد (درصد)	سهم صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی (درصد)
۱۳۷۸	۳۹۴۱	۲۴	۶۸۹/۶	۲۱	۲۶/۳	۲۰	۱۷/۵
۱۳۷۹	۴۱۸۱	۶	۶۴۴	-۷	۲۵/۶	-۳	۱۵/۴
۱۳۸۰	۴۵۶۵	۹	۵۳۷/۲	-۱۷	۲۲/۵	-۱۲	۱۱/۸
۱۳۸۱	۵۲۷۱	۱۵	۵۳۵	-۰/۵	۲۰/۹	-۷	۱۰
۱۳۸۲	۶۶۳۶	۲۶	۵۳۷/۴	۰/۵	۲۰/۴	-۲	۸
۱۳۸۳	۶۳۸۶	-۴	۴۹۷/۹	-۷	۲۰/۵	۰/۵	۷/۸

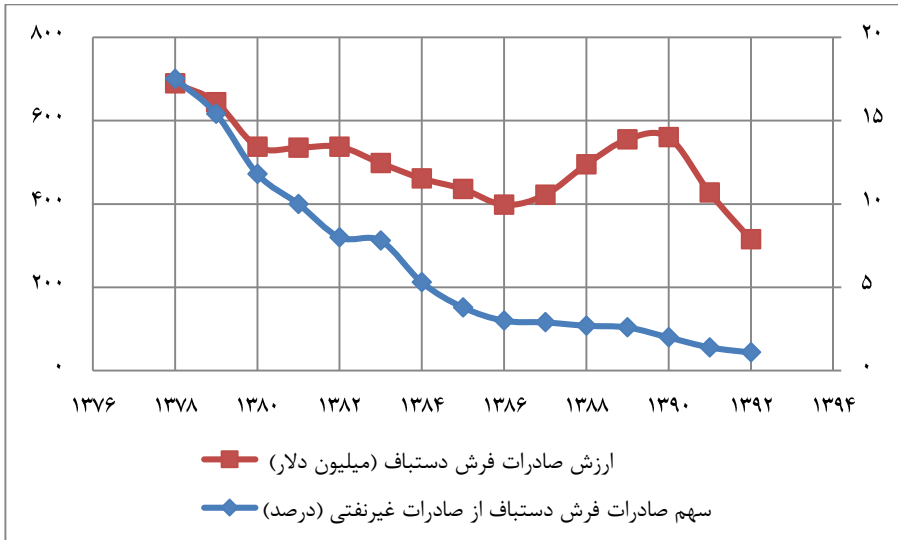

سال	صادرات غیرنفتی (میلیون دلار)	نرخ رشد (درصد)	صادرات فرش دستباف (میلیون دلار)	نرخ رشد (درصد)	ارزش وزنی صادرات فرش دستباف (هزار تن)	نرخ رشد (درصد)	سهام صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی (درصد)
۱۳۸۴	۸۷۳۴	۳۷	۴۶۱/۲	-۷	۱۶/۲	-۲۱	۵/۳
۱۳۸۵	۱۱۵۲۵	۳۲	۴۳۶/۱	-۵	۱۴/۸	-۹	۳/۸
۱۳۸۶	۱۳۱۶۲	۱۴	۳۹۸/۱	-۹	۱۰/۷	-۲۸	۳
۱۳۸۷	۱۴۶۷۰	۱۱	۴۲۲	۶	۷/۷	-۲۸	۲/۹
۱۳۸۸	۱۸۳۶۹	۲۵	۴۹۴/۸	۱۷	۷/۹	۳	۲/۷
۱۳۸۹	۲۲۵۹۶	۲۳	۵۵۵	۱۲	۸/۳	۴	۲/۶
۱۳۹۰	۲۶۶۴۲	۱۸	۵۶۰	۱	۶/۹	-۱۶	۲
۱۳۹۱	۲۹۲۱۳	۹/۶	۴۲۷	-۲۳/۶	۶	-۱۱/۱	۱/۴
۱۳۹۲	۲۸۳۶۹	-۲/۹	۳۱۵	-۲۶/۲	۵	-۱۶/۱	۱/۱

مأخذ: گزارش اقتصادی و ترازنامه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف و نماگرهای اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف.

تغییرات ارزش صادرات فرش دستباف از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۶ روند نزولی و پس از آن در دوره ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ روند صعودی و از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ مجدداً روند نزولی داشته است که این روند با توجه به شدت گرفتن شرایط تحریم و محدودیت‌های دسترسی به بازارهای مالی بین‌المللی و در نتیجه از دست دادن بازار فروش خارجی، امری آشکار است. روند تغییرات ارزش وزنی صادرات فرش دستباف نیز عیناً به همین شکل بوده است.

نمودار ۱. روند تغییرات ارزش صادرات فرش دستباف و سهم ارزشی صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی ایران طی سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۹۲

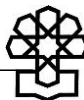

مأخذ: گزارش اقتصادی و ترازنامه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف و نماگرهای اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف.

ب) اشتغال

تولید فرش دستباف ایران از ابتدایی‌ترین مراحل تولید تا رسیدن به دست مصرف‌کننده، حدود ۳۰ فرصت شغلی را در خود جای می‌دهد،^۱ این صنعت به لحاظ حجم اشتغال جزء صنایع دارای بیشترین حجم است. در ایران حداقل ۲ میلیون دست‌اندرکار فرش وجود دارد که حدود یک میلیون نفر بافنده و یک میلیون نفر شاغلان سایر زمینه‌ها نظیر طراحی،

۱. فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش هنر»، بررسی جایگاه فرش در اقتصاد ملی و نقش آن در ایجاد اشتغال و تولید ملی، دکتر فرزانه چاووش باشی، تابستان ۱۳۹۲.

تولید مواد اولیه، پشم‌شویی، رنگرزی، ریسندگی، ساخت دار و ابزار، تجارت، بازاریابی داخلی و خارجی و پژوهش و کارشناسی را شامل می‌شود که اگر هر شاغل به‌طور متوسط یک خانواده ۴ نفری را اداره کند، حدود ۸ میلیون نفر یعنی بیش از ۱۰ درصد از کل جمعیت کشور از طریق فرش امرارمعاش می‌کنند.^۱

هزینه ایجاد اشتغال در بخش صنعت طی سال‌های اخیر روند صعودی داشته، به‌گونه‌ای که به‌طور متوسط به‌ترتیب در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ هزینه ایجاد هر شغل ۱۸۰ و ۲۲۹ میلیون تومان بوده است^۲ درحالی که براساس ادعای رئیس وقت مرکز ملی فرش^۳ هزینه ایجاد شغل ثابت در صنعت فرش دستباف، ۱۰ درصد هزینه متوسط ایجاد شغل در صنعت است، از طرفی با توجه به اینکه تمرکز جمعیت شاغل در این صنعت، بیشتر روی مناطق روستایی و اقشار ضعیف جامعه است لذا می‌تواند کمک شایانی به بهبود وضعیت امرار معاش این محدوده اجتماعی داشته باشد.

در ادامه به بررسی دقیق‌تر فرش دستباف به‌عنوان بخش مغفول مانده از صنعت فرش پرداخته می‌شود. همان‌گونه که در جدول ۲ نشان داده شده است وضعیت کارگاه‌های قالی و قالیچه دستباف صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر فعال طی دوره سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ براساس شاخص‌هایی همچون تعداد کارگاه‌ها، تعداد شاغلان، ارزش سرمایه‌گذاری و ارزش افزوده و سهم آنها از کل صنعت ارائه و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند.

۱. مصاحبه مجله پژوهش هنر، چشم‌انداز فرش دستباف، محمدباقر عالیخانی، ۱۳۹۲.

۲. گزارش عملکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت، پروانه‌های بهره‌برداری صادره به تفکیک گروه فعالیت، سال ۱۳۹۴.

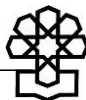
۳. مصاحبه مجله پژوهش هنر، چشم‌انداز فرش دستباف، محمدباقر عالیخانی، ۱۳۹۲.

جدول ۲. وضعیت قالی و قالیچه دستباف از لحاظ تعداد کارگاه، تعداد شاغلان، ارزش سرمایه‌گذاری و ارزش‌افزوده و سهم آنها از کل صنعت در کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر

سال	تعداد کارگاه‌ها (سهم از کل صنعت)	تعداد شاغلان نفر (سهم از کل صنعت)	ارزش سرمایه‌گذاری میلیون ریال (سهم از کل صنعت)	ارزش‌افزوده میلیون ریال (سهم از کل صنعت)
۱۳۸۸	۶۰ (۰/۳۷ درصد)	۲۹۵۸ (۰/۲۳ درصد)	۴۱۳۱ (۰/۰۰۶ درصد)	۱۰۲۸۷۵ (۰/۰۲۴۴ درصد)
۱۳۸۹	۴۸ (۰/۳۱ درصد)	۲۳۸۳ (۰/۱۹ درصد)	۶۰۲ (۰/۰۰۰۸ درصد)	۱۲۱۷۳۳ (۰/۰۲۴۶ درصد)
۱۳۹۰	۵۰ (۰/۳۳ درصد)	۱۶۳۷ (۰/۱۳ درصد)	۱۱۴۳ (۰/۰۰۱۷ درصد)	۱۲۲۱۸۸ (۰/۰۱۹۶ درصد)
۱۳۹۱	۴۴ (۰/۳ درصد)	۱۷۵۰ (۰/۱۴ درصد)	۱۰۵۹۴ (۰/۰۱۲۲ درصد)	۲۴۰۵۸۵ (۰/۰۲۸۳ درصد)
۱۳۹۲	۴۸ (۰/۳۲ درصد)	۲۴۸۹ (۰/۱۹ درصد)	۱۳۸۶۰ (۰/۰۱۲۶ درصد)	۲۹۴۱۰۰ (۰/۰۲۵۲ درصد)
۱۳۹۳	۵۰ (۰/۳۴ درصد)	۲۷۶۳ (۰/۲۱ درصد)	۲۰۷۶۱ (۰/۰۱۸ درصد)	۵۲۳۱۲۱ (۰/۰۳۹۲ درصد)

مأخذ: مرکز آمار ایران؛ نتایج طرح آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر کشور ۱۳۹۳-۱۳۸۸ و محاسبات تحقیق.

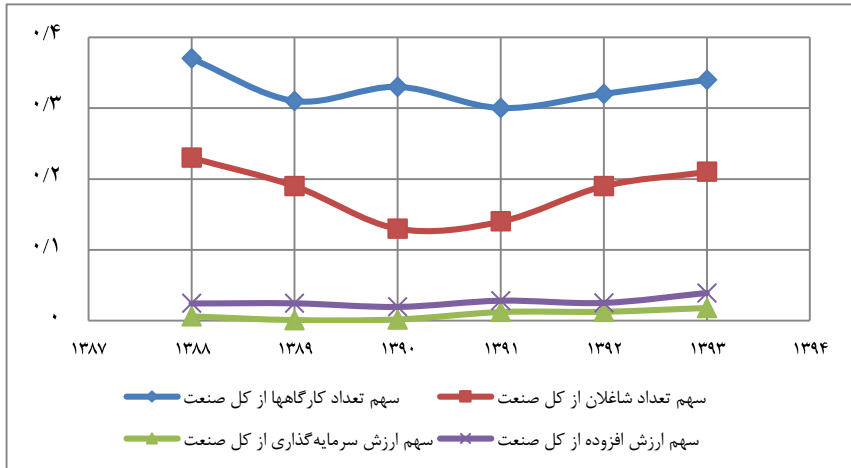
تعداد کارگاه‌ها، تعداد شاغلان و ارزش سرمایه‌گذاری کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر در صنعت فرش دستباف تقریباً روند یکسانی در طی دوره مورد بررسی داشته‌اند به گونه‌ای که در سال ۱۳۸۹ ارزش سرمایه‌گذاری به حداقل میزان (۶۰۲ میلیون ریال) در سال‌های اخیر رسیده، اما از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۳۹۳ روند افزایشی را تجربه کرده و به میزان سرمایه‌گذاری ۲۰،۷۶۱ میلیون ریال دست یافته است. تعداد کارگاه‌ها و تعداد شاغلان نیز در بازه سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ روند افزایشی داشته است، از طرفی ارزش‌افزوده به قیمت جاری این صنعت در دوره مورد بررسی روند صعودی داشته به گونه‌ای که در دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳، از ۱۲۲،۱۸۸ میلیون ریال به بیش از چهار برابر

یعنی ۵۲۳,۱۲۱ میلیون ریال افزایش یافته است که بخشی از این افزایش صرف پوشش تورم در این سال‌ها شده است، بنابراین میزان سرمایه‌گذاری به صورت حقیقی (Real) از این مقدار به مراتب کمتر است.

همان‌گونه که در نمودار ۲ نشان داده شده است، علیرغم سهم پایین‌تر ارزش سرمایه‌گذاری در صنعت فرش دستباف به کل صنعت، سهم ارزش افزوده این صنعت از کل صنعت همیشه بیشتر بوده است. در دوره ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ همزمان با روند افزایشی ذکر شده، نسبت سهم ارزش افزوده صنعت فرش به کل صنعت به سهم ارزش سرمایه‌گذاری این بخش در مقیاس کل صنعت، تقریباً ۲ بوده است. باوجود رشد نسبی شاخص‌های مورد بررسی همچون ارزش سرمایه‌گذاری طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳، همان‌گونه که در نمودار و جدول ۱ نمایش داده شد، ارزش وزنی و دلاری صادرات فرش دستباف طی سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ روندی کاهشی داشت که این عدم موازنه، به دلیل شرایط خاص تحریم و از دست دادن بازار فروش بین‌المللی فرش دستباف ایرانی بود.

نمودار ۲. سهم تعداد کارگاه، تعداد شاغلان، ارزش سرمایه‌گذاری و ارزش افزوده صنعت قالی و قالیچه دستباف از کل صنعت در کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر

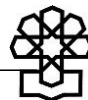
مأخذ: مرکز آمار ایران؛ نتایج طرح آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر کشور ۱۳۸۸-۱۳۹۳ و محاسبات تحقیق.

عوامل تأثیرگذار بر تقاضای فرش دستباف ایران

برای گسترش کاربرد فرش دستباف در بازارهای داخلی و قرارگیری آن در سبد خرید کالای هر خانواده باید این کالا از نظر اجتماعی به کالایی نمادین تبدیل شود، به طوری که مصرف آن تبدیل به یک هنجار اجتماعی شود.^۱ توجه طراحان، بافندگان، رنگرزان، بازاریان و صادرکنندگان فرش از یکسو و اعمال روش‌های فرهنگی و تبلیغاتی مدرن به منظور جلب توجه مشتری، از جمله عواملی است که تقاضای فرش دستباف را تحت تأثیر قرار می‌دهد و می‌تواند جایگاه واقعی فرش دستباف ایرانی را به دست بیاورد. جدول

۱. فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش هنر»، راهکار رقابت‌پذیری فرش دستباف و افزایش سهم آن از بازار فروش فرش، ۱۳۹۲.

۳ عمده‌ترین عوامل تأثیرگذار بر تقاضای فرش دستباف ایران را معرفی می‌کند.

جدول ۳. عمده‌ترین عوامل تأثیرگذار بر تقاضای فرش دستباف ایران

ردیف	عامل موثر	توضیح
۱	تبلیغات	معرفی محصول و دادن اطلاعات صحیح به مشتری، انتخاب کانال‌های صحیح تبلیغاتی، ایجاد میل به خرید در مشتریان، ایجاد اعتماد و تکیه بر نقاط قوت و برتری‌ها
۲	شناخت بازار	تحقیق درباره بازارهای گوناگون و شناخت جایگاه آنها؛ نقاط قوت و ضعف، رتبه‌بندی بازارهای هدف و پیدا کردن بازارهای جدید
۳	جمعیت و تعداد مصرف‌کنندگان	تراکم مصرف‌کنندگان احتمالی فرش که ممکن است رابطه تضمینی با خریداران داشته باشند.
۴	نحوه عرضه و فروش	انتخاب کانال‌های صحیح عرضه، حضور مستمر و فعال در بازارها، ظاهر خوب فرش‌ها، فروش اعتباری و تسلط و اعتبار فروشندگان
۵	فاصله تا بازار مصرف	معمولاً در بازارهای نزدیک‌تر حضور فعال‌تر و گسترده‌تری وجود دارد در حالی که الزاماً نباید چنین باشد
۶	قیمت	ثبات یا افزایش تدریجی قیمت‌ها، نحوه و اصول قیمتگذاری
۷	کیفیت و شهرت	طرح، نقشه، رنگ، مواد اولیه، دوام و مرغوبیت، برخورداری از اعتبار و به‌کارگیری سلیقه مشتریان در تولید با رعایت حفظ اصالت
۸	رقابت داخلی و خارجی	ازجمله مشکلات این عرصه می‌توان به عدم انسجام بین بازرگانان و دست‌اندرکاران و ضعف اتحادیه‌های صنفی اشاره کرد
۹	حمایت دولت	وجود متولی و حامی برای فرش و اعطای تسهیلات و حمایت‌های ضروری
۱۰	خدمات پس از فروش	شامل تعویض، شستشو و تعویض
۱۱	ضمانتنامه	شرایط پس گرفتن یا نگرفتن پس از فروش
۱۲	سیستم حمل‌ونقل	سرعت، دقت و هزینه حمل‌ونقل
۱۳	زمان	سرما و گرما و تأثیرات آن بر تقاضای فروش
۱۴	تحولات سیاسی	بحران‌های سیاسی مانند تحریم‌ها
۱۵	اوضاع اقتصادی	رکودها و بحران‌های اقتصادی، تورم و نرخ بهره
۱۶	نوسانات اقتصادی و نرخ ارز	برابری ارزهای بین‌المللی که به افزایش یا کاهش قدرت خرید مشتریان منجر می‌شود
۱۷	دکوراسیون	الگوی مصرف خریداران، تبدیل فرش دستباف به کالای نمادین از دیدگاه اجتماعی، انطباق یا عدم انطباق مد و دکوراسیون‌ها با فرش ایران
۱۸	قوانین و مقررات	قوانین گمرکی، ارزی، بانکی، مالیاتی...

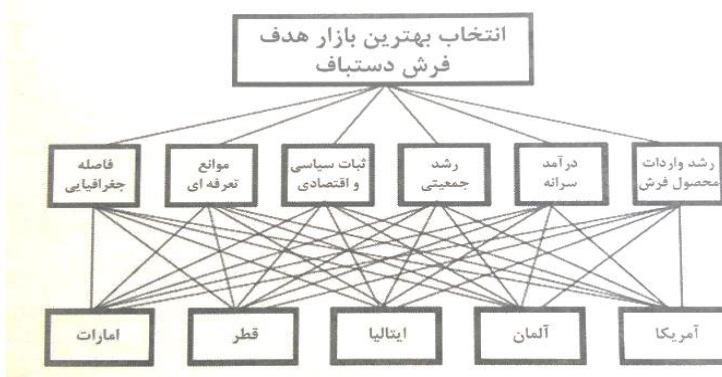
مأخذ: فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش هنر»، شناسایی و اولویت‌بندی بازارهای هدف صادرات فرش‌های دستباف

شناسایی و اولویت‌بندی بازارهای هدف صادرات فرش دستباف

شناخت و اولویت‌بندی بازارهای هدف محصولات، از ضروریات تدوین استراتژی تجارت کارآمد است. این امر از یکسو از اتلاف هزینه‌های آن دسته از صادرکنندگانی که قصد حضور مستمر در بازار را دارند جلوگیری می‌کند و ازسوی دیگر، در ارتباط با برنامه‌ریزان صادراتی با ارائه جنبه واقع‌گرایانه می‌تواند نقش ارزنده‌ای در کمک به مسئولین اجرایی در تدوین استراتژی بازرگانی و انجام مذاکرات تجاری دوجانبه داشته باشد.

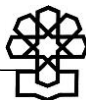
براساس تحقیقی^۱ که به‌منظور شناسایی مناسب‌ترین بازارهای هدف صادراتی انجام شده است، آن‌گونه که در نمودار ۳ نمایش داده شده است از شاخص‌های رشد واردات، درآمد سرانه، رشد جمعیتی، ثبات سیاسی و اقتصادی، موانع تعرفه‌ای و فاصله جغرافیایی به‌منظور اولویت‌بندی بازارهای هدف محصول استفاده شده است.

نمودار ۳. انتخاب بهترین بازار هدف فرش دستباف

مأخذ: همان.

۱. فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش‌هنر»، شناسایی و اولویت‌بندی بازارهای هدف صادرات فرش‌های دستباف ایران، ۱۳۹۲.

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که شاخص‌های تولید ناخالص داخلی، سهم تولیدکنندگان عمده در هر یک از بازارها و واردات با هدف مصرف داخلی تأثیر قابل ملاحظه‌ای در اولویت‌بندی بازارهای هدف ندارد. نتایج حاصل از تحقیق فوق‌الذکر نشان می‌دهد که بازارهای دارای اولویت بالاتر برای صادرات فرش دستباف ایران براساس شاخص‌های به کار گرفته شده به ترتیب آمریکا، امارات، آلمان، قطر و ایتالیا در گروه اولویت اول تعیین شده‌اند.

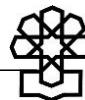
چشم‌انداز فرش دستباف؛ بایدها و نبایدها

در ترسیم نقشه راه، آنچه بیش از همه باید مورد توجه قرار گیرد، شناخت دقیق و واقع‌بینانه نسبت به شرایط موجود خود و جهان است تا براساس آن آسیب‌شناسی راه طی شده را انجام داد و بر این اساس بتوان ساختاری با چشم‌انداز قابل دستیابی تدوین و طبق یک برنامه زمانی مشخص آن را عملی کرد. به این منظور باید همه زوایای پیدا و پنهان فرش، آسیب‌ها، تهدیدها، نقاط ضعف، توانمندی‌ها، افق‌ها و نقاط قوت در نظر گرفته شوند. تاکنون دو حرکت درخصوص تدوین چشم‌انداز فرش دستباف انجام شده است که متأسفانه هیچ‌کدام به ثمر ننشسته‌اند؛ یکی از این دو، طرح جامع فرش ایران است که به سفارش مرکز ملی فرش در سال ۱۳۸۵ تدوین شد. طرح دیگر نیز سند راهبردی فرش بود که در سال ۱۳۸۷ و توسط ستاد مبارزه با قاچاق ارز و کالا و با مشارکت فعالان عرصه فرش اعم از دانشگاهیان، نمایندگان صنعت فرش و تجار انجام شد. اما از دید کارشناسان این حوزه، عدم جامعیت و رویکرد غیرحرفه‌ای و غیرتخصصی در تدوین این استراتژی‌ها از جمله دلایل عدم تأثیرگذاری آنها بود.

براساس آنچه بیان شد، چالش‌های صنعت فرش دستباف به دو دسته کلی؛ چالش‌های بالادستی (کلان) و درون‌بخشی تقسیم می‌گردد؛ چالش‌های بالادستی به نبود یک برنامه راهبردی مشخص تحت نظر یک متولی واحد با ضمانت‌های اجرایی لازم در یک بازه زمانی مشخص اشاره دارد. چالش‌های درون‌بخشی به مشکلات فرآیند تولید و عرضه یعنی تأمین مواد اولیه، تولید فرش و توزیع و بازاریابی و فروش اشاره دارد. در جدول ۴ به‌طور مختصر مشکلات و چالش‌های هر دو دسته ارائه شده است.

جدول ۴. چالش‌ها و مشکلات صنعت فرش دستباف ایرانی

چالش عمده	محورها	شرح
کلان (راهبردی)	- مشکلات مربوط به طرح جامع عملیاتی و نقشه راه	۱. خلأ مدیریتی و ساختاری در فرش دستباف که خود به فقدان مدیریت بازاریابی این صنعت انجامیده است.
		۲. تمرکز بر بازارهای سنتی و فقدان طرح و برنامه برای شناسایی و تعیین بازارهای جدید با توجه به تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی صورت گرفته در جغرافیای انسانی و سیاسی جهان.
		۳. فقدان بخش‌بندی خریداران و مصرف‌کنندگان در بازارهای هدف براساس اصول و روش‌های علمی و تجربه شده در بازاریابی بین‌المللی.
		۴. استفاده ناکافی از توان بخش خصوصی در بخش مدیریتی و طراحی استراتژی
		۵. نبود نگاه جامع، رویکرد متخصصانه و حرفه‌ای
		۶. نبود توجه موزون به همه عناصر فرش
		۷. نبود یک برنامه زمانبندی شده براساس شرایط واقع‌بینانه
- مشکلات مربوط به متولی واحد		۱. فقدان یک دستگاه اجرایی کارآمد؛ گاه‌ها با وجود متولی واحد میزان اثربخشی آن در حد قابل قبول نیست چرا که ضمانت‌های اجرایی لازم به‌منظور انجام برنامه‌های مورد نظر را ندارد.

چالش عمده	محورها	شرح
		<p>۲. ایجاد هماهنگی بین دستگاهی بین وزارت جهاد کشاورزی به عنوان متولی سیاستگذاری در حوزه مواد اولیه و وزارت صنعت، معدن و تجارت در حوزه سیاستگذاری فرش دستباف</p> <p>۳. اعتبارات ناکافی.</p>
	مشکلات مربوط به پشتوانه نظری	<p>۱. مشکل عدم تناسب با هویت ایرانی: این مشکل در هنرهای نوپدید کمتر از هنرهای دیرین و اصیل دیده می شود.</p> <p>۲. عدم وجود دانشجویان با انگیزه و علاقمند</p> <p>۳. مدیریت نادرست و غیرمنطقی ظرفیت تحصیل در این رشته که هم نامتناسب با نیازهای واقعی بازار و هم نامتناسب با ظرفیت های علمی و تجهیزات کارگاهی درون دانشگاه است.</p>
مشکلات در زنجیره تأمین مواد اولیه		<p>عمده مشکلات مربوط به تولید پشم، تولید ابریشم، تولید پنبه، ریسندگی، رنگرزی، چله کشی، ایجاد طرح و نقش می باشد این مشکلات عبارتند از:</p> <p>۱. صادرات پشم خام و نخ دست ریس پشمی مورد نیاز صنعت فرش و نیز تقلب در تولید نخ مورد نیاز مصرف داخل.</p> <p>۲. عدم صرفه اقتصادی در تولید پنبه ابریشم در داخل کشور و همچنین افزایش قیمت ابریشم وارداتی.</p> <p>۳. کشت پنبه نامرغوب و عدم استفاده از تکنولوژی پیشرفته در ریسندگی.</p> <p>۴. صادرات رنگرزی های طبیعی مورد نیاز صنعت فرش کشور.</p>
درون بخشی (عملیاتی)	مشکلات در زنجیره تولید فرش	<p>۱. فقدان شرح مشاغل مدون.</p> <p>۲. عدم بهره گیری از محیط های بهداشتی برای تولید و بافت فرش.</p> <p>۳. کم توجهی به بیمه تأمین اجتماعی و درمانی قالیبافان و شاغلین این صنعت.</p> <p>۴. پایین بودن حقوق و دستمزد شاغلین و بافندگان فرش دستباف.</p> <p>۵. رواج تقلبات در بافت فرش.</p> <p>۶. عدم بهره گیری از کارگاه های متمرکز در تولید فرش.</p> <p>۷. عدم دسترسی به اطلاعات بازار.</p>

شرح	محورها	چالش عمده
۱. بی‌توجهی به سلیقه مشتریان در تولید فرش. ۲. کم‌توجهی به موضوع تبلیغات در خصوص فرش. ۳. عدم بهره‌گیری از مکانیسم‌های فروش سفارشی فرش. ۴. عدم مطالعات دقیق در خصوص شناسایی بازارهای هدف. ۵. کم‌توجهی به موضوع بسته‌بندی و انتقال فرش به محل فروش. ۶. عدم استفاده از روش‌های نوین تبلیغاتی و اینترنتی در فروش فرش. ۷. عدم ارائه خدمات مناسب پس از فروش. ۸. فقدان و خلأ مفرد در کاربرد استراتژی‌های بازاریابی برای بازاریابی و صادرات فرش دستباف ایران. ۹. عدم شناخت نسبت به عملکرد رقبا و بازار	- مشکلات در زنجیره توزیع، بازاریابی و فروش	

مآخذ: بررسی صنعت فرش دستباف در ایران و چالش‌های آن، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۲، پاکزاد، احمد، فرجی، عارف، شناسایی و اولویت‌بندی بازارهای هدف صادرات فرش دستباف و افزایش سهم آن از بازار فروش فرش، فصلنامه علمی آموزشی و پژوهشی، «پژوهش هنر»، ۱۳۹۲ و تحلیل محقق.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

به‌موجب ماده (۲) قانون تشکیل وزارت بازرگانی، شرکت سهامی فرش ایران وظیفه سیاستگذاری در زمینه تجارت داخلی و خارجی فرش را برعهده داشت. این شرکت از سال ۱۳۱۴ تا ۱۳۹۲ شرکت دولتی محسوب می‌شد که در سال ۱۳۹۲ به بانک تجارت واگذار شد. در حال حاضر مرکز ملی فرش ایران به‌عنوان نهاد دولتی و حاکمیتی عهده‌دار سیاستگذاری در امور فرش دستباف می‌باشد.

شایان ذکر است همه امور مربوط به سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت، هدایت و حمایت صنعت فرش دستباف، امور تحقیقاتی و پژوهشی مربوط به آن و تهیه ضوابط و الزامات فنی تولید و صادرات و اقدامات حمایتی مربوط به آن براساس مصوبه شورای عالی اداری مورخ ۱۳۸۲/۱/۲۰ از کلیه دستگاه‌های دولتی جدا و به مرکز ملی فرش به‌عنوان

متولی واحد و زیرمجموعه وزارت صنایع، معادن و تجارت انتقال یافت.

وزارت جهاد کشاورزی با توجه به وظایف ذاتی و به‌ویژه قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۹۱/۱۱/۲۴ مجلس شورای اسلامی، سیاستگذاری در حوزه تجارت مواد اولیه اعم از صادرات و واردات و تولیدات مرتبط با فرش دستباف مانند ابریشم، پشم، پنبه و... را برعهده دارد.

چرخه صنعت فرش ایران از ابتدایی‌ترین مراحل تولید تا رسیدن به دست مصرف‌کننده، حدود ۳۰ فرصت شغلی را در خود جای می‌دهد، حداقل ۲ میلیون دست‌اندرکار فرش وجود دارد که حدود یک میلیون نفر بافنده و یک میلیون نفر شاغلان سایر زمینه‌های مرتبط هستند.

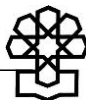
سهم صادرات فرش دستباف از صادرات غیرنفتی ایران طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۲ روند کاهشی را تجربه کرده به‌گونه‌ای که از سهم ۱۷/۵ درصد در سال ۱۳۷۸ به سهم ۱/۱ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است. البته این نکته حائز اهمیت است که با وجود افزایش ارزش صادرات فرش دستباف در دوره سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰، سهم آن از صادرات غیرنفتی به‌دلیل افزایش ارزش این صادرات کاهش پیدا کرده است.

تغییرات ارزش صادرات فرش دستباف از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۶ روند نزولی داشت پس از آن در دوره ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ روند صعودی و از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ مجدداً روند نزولی داشته است که این روند با توجه به شدت گرفتن شرایط تحریم و محدودیت‌های دسترسی به بازارهای مالی بین‌المللی (۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲) و در نتیجه از دادن بازار فروش خارجی، امری آشکار است.

تعداد کارگاه‌ها، تعداد شاغلان و ارزش سرمایه‌گذاری کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر در صنعت فرش دستباف تقریباً روند یکسانی در طی دوره مورد بررسی داشته‌اند به گونه‌ای که در سال ۱۳۸۹ ارزش سرمایه‌گذاری به حداقل میزان (۶۰۲ میلیون ریال) در سال‌های اخیر رسیده، اما از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۳۹۳ روند افزایشی را تجربه کرده و به میزان سرمایه‌گذاری ۲۰,۷۶۱ میلیون ریال دست یافته است. تعداد کارگاه‌ها و تعداد شاغلان نیز در بازه سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ روند افزایشی داشته است، از طرفی ارزش افزوده این صنعت در دوره مورد بررسی روند صعودی داشته به گونه‌ای که در دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳، از ۱۲۲,۱۸۸ میلیون ریال به بیش از چهار برابر یعنی ۵۲۳,۱۲۱ میلیون ریال افزایش یافته است.

با وجود سهم پایین‌تر ارزش سرمایه‌گذاری در صنعت فرش دستباف به کل صنعت، همیشه سهم ارزش افزوده این صنعت از کل صنعت بیشتر بوده است. در دوره ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ همزمان با روند افزایشی ذکر شده، نسبت سهم ارزش افزوده صنعت فرش به کل صنعت به سهم ارزش سرمایه‌گذاری این بخش در مقیاس کل صنعت، تقریباً ۲ بوده است. چالش‌های صنعت فرش دستباف به دو دسته کلی؛ چالش‌های بالادستی (کلان) و درون‌بخشی (عملیاتی) تقسیم می‌گردد. چالش‌های بالادستی به نبود یک برنامه راهبردی مشخص تحت نظر یک متولی واحد با ضمانت‌های اجرایی لازم در یک بازه زمانی شده اشاره دارد و چالش‌های درون‌بخشی به مشکلات عملیاتی از فرآیند تولید و عرضه یعنی تأمین مواد اولیه، تولید فرش تا توزیع و بازاریابی و فروش را شامل می‌شود. مشکلات مربوط به طرح جامع عملیاتی و نقشه راه، مشکلات مربوط به متولی واحد و مشکلات

مربوط به پشتوانه نظری، مهمترین چالش‌های بالادستی در فرش دستباف را تشکیل می‌دهند.

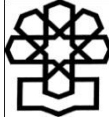
شناخت و اولویت‌بندی بازارهای هدف محصولات، از ضروریات تدوین استراتژی تجارت کارآمد است. بازارهای دارای اولویت بالاتر برای صادرات فرش دستباف ایران براساس شاخص‌های رشد واردات، درآمد سرانه، رشد جمعیتی، ثبات سیاسی و اقتصادی، موانع تعرفه‌ای و فاصله جغرافیایی به ترتیب آمریکا، امارات، آلمان، قطر و ایتالیا در گروه اولویت اول تعیین شده‌اند.

مهمترین راهکار برای برون‌رفت صنعت فرش دستباف از وضعیت موجود، تدوین طرح جامع فرش دستباف با دو رویکرد میان‌مدت و بلندمدت توسط نهادهای ذیربط به‌خصوص وزارت صنعت، معدن و تجارت با محوریت مرکز ملی فرش و وزارت جهاد کشاورزی و تشکل‌ها و اتحادیه‌های فرش دستباف در قالب یک کارگروه مشترک با رویکرد حرفه‌ای و تخصصی و مشارکت دادن همه ذینفعان و ذیربطان در تدوین این طرح می‌باشد. همچنین ضروری است در تدوین طرح جامع فرش دستباف، به‌منظور اجرایی شدن آن سازوکارها و ضمانت‌های اجرایی لازم پیش‌بینی شود.

منابع و مآخذ

۱. چاووش‌باشی، فرزانه. بررسی جایگاه فرش در اقتصاد ملی و نقش آن در ایجاد اشتغال و تولید ملی، فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش هنر»، تابستان ۱۳۹۲.
۲. عالیخانی، محمداقر. مصاحبه مجله پژوهش هنر، چشم‌انداز فرش دستباف، ۱۳۹۲.
۳. گزارش اقتصادی و ترازنامه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف و نماگرهای اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف.

۴. گزارش عملکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت، پروانه‌های بهره‌برداری صادره به تفکیک گروه فعالیت، سال ۱۳۹۴.
۵. نتایج طرح آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر کشور، مرکز آمار ایران، ۱۳۸۸-۱۳۹۳.
۶. ایمانی، الهه. راهکار رقابت‌پذیری فرش دستباف و افزایش سهم آن از بازار فروش فرش، فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش هنر»، ۱۳۹۲.
۷. پاکزاد، احمد، فرجی، عارف. شناسایی و اولویت‌بندی بازارهای هدف صادرات فرش‌های دستباف ایران، فصلنامه علمی، آموزشی و پژوهشی «پژوهش هنر»، ۱۳۹۲.
۸. سایت مرکز پژوهش‌های مجلس، بررسی صنعت فرش دستباف در ایران و چالش‌های آن، ۱۳۹۲.
۹. سایت مرکز پژوهش‌های مجلس، قانون برنامه پنجم توسعه، (۱۳۹۴-۱۳۹۰).
۱۰. سایت مرکز پژوهش‌های مجلس، اساسنامه تشکیل وزارت بازرگانی.
۱۱. سایت شرکت سهامی فرش ایران، <http://www.irancarpet.ir>
۱۲. سایت مرکز ملی فرش ایران، <http://www.incc.ir>

شماره مسلسل: ۱۵۲۵۱

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: فرش دستباف ایران، چشم‌انداز، چالش‌ها و راهکارهای برون‌رفت از رکود

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه صنعت)

تهیه و تدوین: سعید شجاعی

مدیر مطالعه: علی اصغر اژدری

ناظران علمی: هوشنگ محمدی، فرید دهقانی

متقاضی: محمد اسماعیل سعیدی (نماینده مجلس شورای اسلامی)

ویراستار تخصصی: محمدحسن معادی رودسری

واژه‌های کلیدی:

۱. فرش دستباف

۲. ایران

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۱۰/۲۰